

Не зовсім вдалою, на наш погляд, є так звана практична транскрипція, тобто запис іншомовних слів засобами національного алфавіту з врахуванням їх вимови. Це особливо помітно в термінології власних назв (наприклад географічних), коли голосна "а", що означає фонему [æ], передається кирилицею різних сем по-різному в підручниках і в словниках: то як "а", то як "е".

У Вебстерському словнику американської мови маємо, наприклад "u" замість "a" у словах cup [kʌp], cut [kʌt], "oo" замість "u", наприклад, good [gʊd], тощо (див. Webster's New World Dictionary of the American Language (College Edition)).

З метою уніфікації транскрибування термінологічної лексики, на нашу думку, слід за еталон транскрипційних знаків брати звукові позначення, запропоновані в словнику Д.Джонса "Everyday's English Pronouncing Dictionary (by Daniel Jones)".

Для укладання англійсько-українських словників можна також скористатися транскрипцією, поданою в словниках Горнбі Оксфордського видавництва, а саме "The Advanced Learner's Dictionary of Current English (by A.S.Hornby, E.V.Gatenby, H.Wakefield)".

Проблема однозначності термінології і однозначності її транскрибування особливо важлива для комп'ютерних наук і математики, оскільки тексти з цих дисциплін найчастіше обробляють на обчислювальних машинах, а тому неоднозначність написання терміна ускладнює ідентифікацію однакових понять.

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕЯКІ ТРУДНОЩІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕРМІНІВ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

© І. Кікець, Н. Кікець, 2000

Волинський державний університет, Луцьк

Лінгвісти вважають, що термін – це слово або словосполучення, яке означає поняття окремої галузі знання, або діяльності, а термінологія – це сукупність слів і словосполучень, що вживаються у мовознавстві для вираження спеціальних понять і для назви типових об'єктів даної наукової галузі.

Властивості терміна, такі як системність, наявність дефініції, тенденція до моносимічності, стилістична нейтральність та інші реалізуються лише в межах термінологічного поля. Взаємопроникнення термінологічної і нетермінологічної лексики, що виражаються в процесах термінологізації і детермінологізації спричиняють чимало труднощів при перекладі з однієї мови на іншу.

Крім термінологізації, нерідко пов'язаної з метафоричними явищами, одним з засобів утворення терміну є так звана ретермінологізація, тобто перехід терміна з однієї дисципліни в іншу з повним або частковим переосмисленням останнього. Візьмемо для прикладу такі слова як *інтеграл* або *диференціал*. Вони мають різні відтінки значень в математиці і в лінгвістиці.

Труднощі при тлумаченні термінів або при їх перекладі також виникають тоді, коли останні запозичуються з іншомовної лексики, в тому числі і при калькуванні, або коли вони утворюються з морфемного складу власної мови. Так словосполучення *науковий працівник* переважної більшості наукових напрямків перекладається на англійську мову словом *researcher* або *scientist*, а напрямку гуманітарних наук – *scholar*.

Переклад термінів наптовжується на труднощі діалектної варіації у мовах. Наприклад, у Великобританії є чимало територіальних діалектів: центральний, північний, шотландський, південний тощо.

Труднощі при інтерпретації англійських термінів виникають і внаслідок причини, яка полягає в тому, що варіанти англійської мови в США, Канаді і Австралії відрізняються від літературної мови Англії.

Наприклад: термін "*lift*" в британському варіанті англійської мови буде *lift*, а в американському – *elevator*: "метрополітен" – *the underground* (британський варіант), *tube* (лондонський варіант), *subway* (американський варіант).

Будь-яка наукова термінологія в тому числі і лінгвістична – це не лише список термінів, а вираження системи понять, що відображають певний науковий світогляд.

Варто також приділити певну увагу і термінології лінгвістичній, яка, на думку мовознавців, ще не є раціонально організованою. Відсутність однозначної відповідності між планом вираження і планом змісту веде до появи різноманітних наукових визначень одного і того ж терміну. Наприклад, в лінгвістичних словниках існує чимало варіантів термінів слів "*форма*", "*фраза*", "*речення*" тощо.

Оскільки термінологія ще й досі являє собою недостатньо вивчену систему, яка постійно поповнюється новими термінами, відповідно до виявлених у неї сторін і властивостей, моделювання останньої, що полягатиме у виділенні дескрипторів (слів та словосполучень, що найадекватніше подають дане поняття), допоможе точно розкрити природу слова або словосполучення, що цілком відповідатиме визначеному терміну.

Вдало виявлений дескриптор сприятиме подоланню несумісності між семантемами вихідної мови та перекладної мови в процесі перекладу.

Підготовка операторів на базі дескрипторів, які спроможні точно розкрити природу явища, позначеного терміном, сприятимуть усуненню комунікативних хиб та забезпеченню нормалізації термінологічного ряду при автоматизованому перекладі.

ПРО КОНЦЕПЦІЮ ПОБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОЇ ТА ПАПЕРОВОЇ ВЕРСІЇ БАГАТОТЕМАТИЧНОГО ТРИМОВНОГО (РОСІЙСЬКО – УКРАЇНСЬКО –АНГЛІЙСЬКОГО) ТЛУМАЧНОГО СЛОВНИКА

© Михайло Гінзбург, 2000
НДП АСУ трансгаз, Харків

Надання українській мові статусу державної поставило на порядок денний завдання розробити та унормувати українську науково-технічну термінологію, що використовується в нафтогазовому комплексі України, тобто встановити та затвердити однозначно зрозумілу, несуперечливу, загальноприйнятну та звичну для фахівців термінологію для використання її в усіх видах документації, методичній, технічній і науковій літературі, комп'ютерних програмах і базах даних. Починати виконання цього завдання треба саме з укладання єдиного достатньо повного та внутрішньо несуперечливого багатотематичного та багатомовного тлумачного термінологічного словника. Причому його укладання повинно здійснюватися першочергово, за випереджувальним принципом, а вже на його основі взаємоузгоджено розроблятися нормативні документи, комп'ютерні бази даних та інтерфейси програм.

Саме такий багатотематичний тримовний тлумачний словник укладається на виконання комплексної програми термінологічного забезпечення нафтогазового комплексу, затвердженої 05.02.1999 р. заступником Голови Правління НАК "Нафтогаз України" В.В.Розгонюком. Широке застосування комп'ютерів та сучасних інформаційних технологій у процесі складання та оброблення технічної документації на підприємствах НАК "Нафтогаз